

Sprawozdanie

komisyi funduszowej w przedmiocie funduszków indemnizacyjnych.

Wysoki Sejmie!

Celem zapłaty wynagrodzenia za oswobodzenie gruntów od ciężących na nich powinności urbarialnych, został ustanowiony patentem z dnia 29. Października 1853 tak nazwany fundusz indemnizacyjny, i to osobny dla każdego z wymienionych poniżej okręgów:

- a) dla Zarządu administracyjnego Lwowskiego,
- b) dla Zarządu administracyjnego Krakowskiego, tudzież
- c) dla Wielkiego Xięstwa Krakowskiego.

Każdy z tych funduszków ma osobny zarząd i osobny plan umorzenia.

Według orzeczenia tegoż patentu powyższe fundusze składają się:

- 1) z renty i kapitału, które obowiązani opłacać są winni (co się jednak tylko odnosi do powinności ze stosunku poddańczego nie wypływających);
- 2) z dodatków do podatków stałych;
- 3) z czynszów dzierżawnych i kwot uzyskanych ze sprzedaży oswobodzonych pustek.

Oprócz tego dla okręgów Lwowskiego i Krakowskiego na mocy reskryptu Najjaśniejszego Pana z dnia 13. Października 1857. z rocznej dotacyi ze Skarbu Państwa w ilości 2,500.000 złr, m. k.

Gdy według Statutu krajowego Sejm krajowy zarządza i szafuje funduszem oswobodzenia gruntów królestwa Galicyi i Lodomerji wraz z Wielkiem Xięstwem Krakowskiem, a Wydział krajowy sprawuje zwyczajne czynności administracyi do funduszków się odnoszące, uchwalił Wysoki Sejm na posiedzeniu z dnia 23. Kwietnia 1861. na odpowiedni wniosek c. k. komisarza rządowego, że Wydział krajowy za porozumieniem się z Rządem odbierze w swój zarząd te fundusze i zda sprawę Wysokiemu Sejmowi z wykonania tegoż polecenia.

W skutek tego przystąpił Wydział krajowy do rokowań z c. k. Rządem, które wszelako nie doprowadziły do pożądanego celu.

Były dwa główne punkta, w których sposób zapatrywania się c. k. Rządu i Wydziału krajowego, zgodzić się nie mogły

Jeden punkt dotyczy samego zarządu funduszem indemnizacyjnym.

Drugi punkt odnosi się do obowiązku stałej dotacyi tego funduszu ze Skarbu państwa.

W pierwszym punkcie c. k. Rząd wzbraiał się przyznać Wydziałowi krajowemu prawa samoistnego i od c. k. Rządu niezależnego działania zastrzegając między innymi:

- 1) aby w sprawach zarządu tych funduszków strony nie do Sejmu ale do Ministerstwa się odnosiły,
- 2) aby dochody z tych funduszków, jak dotąd, tylko do kas rządowych, a nie do kasy krajowej wpływały,

3) aby Wydziałowi krajowemu nie przysługiwało prawo użytecznego i dla funduszu korzystnego obrotu zasobami kasowemi, t. j. fruktyfikowanie tych zasobów.

Co do pierwszego punktu, opierał się c. k. Rząd na tym powodzie, iż Wysoki Sejm przedewszystkiem do udziału w prawodawstwie, nie zaś do czynności administracyjnych powołanym jest. — Dopóki zatem w drodze prawodawczej kwestya rekursów uregulowana nie zostanie, odnoszenia się w dalszej instancyi do c. k. Ministerstwa należyć powinno.

Co do drugiego i trzeciego punktu, wychodził c. k. Rząd z tej zasady, że fundusz indemnizacyjny pozostaje dotychczas w stanie biernym, że otrzymuje zasiłki ze Skarbu państwa, zatem Rząd dopuścić nie może, aby kasę i kontrolę poruczono wyłącznie organom nie rządowym i aby Rząd wpływ na zarząd tego funduszu postradał.

C. k. Rząd zamierzał rzeczywiście ograniczyć całe działanie Wydziału w zarządzie funduszków do tego, aby Wydział był jedynie wykonawcą orzeczeń władz rządowych, aby asygnował co do tych funduszków z kasy rządowej pieniądze, miał przytem trzeci klucz do blankietów obligowych i udział w skontrowaniu kasy

Wydział też nie chcąc uwłaszczać prawom Reprezentacyi krajowej w statucie określonej, gdzie o podporządkowaniu Wydziału pod wyższy zarząd władz rządowych nie ma mowy, i chcąc wiernym pozostać zasadom autonomii, w której kraj upatruje podstawę dobrego rządu, nie mógł uważać za stosowne w tych warunkach przyjąć zarząd pomienionych funduszków.

Drugi główny punkt, w którym się zapatrywanie Wydziału z c. k. Rządem nie zgadzało, odnosi się do obowiązku stałej dotacyi tego funduszu ze Skarbu państwa, którą c. k. Rząd w sumie 2,500.000 złr. m. k. dotychczas udziela, w tej mierze objawił c. k. Rząd, iż tę dotację bynajmniej za stałą i niezmienną nie uważa, i że zasiłki ze Skarbu państwa tylko w razie rzeczywistej potrzeby i w miarę tej potrzeby udzielać będzie; odmówił też na żądanie Wydziału, aby w razie odebrania przez niego zarządu funduszków, Skarb państwa miał powyższą sumę w półrocznych antycypacyjnych ratach na rzecz tychże funduszków składać.

Z tym zapatrywaniem się c. k. Rządu Wydział zgodzić się nie mógł, — a to najprzód raz, z uwagi, iż Najjaśniejszy Pan najwyższem postanowieniem z dnia 13. Października 1857. r. powyższą sumę ze Skarbu państwa nie w tym sposobie zaasygnował, aby ona dopiero miała dopełniać brakującą resztę na ile dodatki do podatków nie wystarczą, ale przeciwnie asygnował ją jako dotację z tem dodatkiem, iż to co na pokrycie brakującej reszty nie dostaje, za pomocą dodatków do podatków stałych ma być pokryte. — A powtóre, iż obowiązek Skarbu państwa przyczyniania się do funduszu indemnizacyjnego w Galicyi nie wypływa bynajmniej z datku tytułem daru krajowi ofiarowanego, ale przeciwnie ten obowiązek ciąży na państwie jako dług najwyższem postanowieniem Monarchy w patencie z dnia 17. Kwietnia 1848. r. względem kraju zaciągniiony.

Oprócz tego, gdy Rząd się wzbraniał wypłacać przyznanej reskryptem Najjaśniejszego Pana sumy w półrocznych antycypacyjnych ratach i tylko obiecał zasilać kasę, o ile tego potrzeba będzie, Wydział nie mając zapewnionej gotówki w kasie, mógłby był łatwo narazić się na to, iżby nie był w możności dopełnienia warunków wypłaty względem wierzycieli tych funduszków, co by chwilowo zgubny w pływ na kredyt wyrzucić mogło.

Z wyłożonych tak w pierwszym jak w drugim punkcie powodów, Wydział nie mógł wziąć na siebie odpowiedzialności, aby zarząd funduszków w tak ciężkich warunkach, zawisłości od władzy i niepewności co do dotacyi tych funduszków przyjmował.

Roztropne też i oględne postępowanie, które Wydział w długich rokowaniach z c. k. Rządem w tej sprawie okazał, zasłaniając kraj od ciężkiej ewentualnie odpowiedzialności, zasługuje zaiste na szczególne uznanie.

Te rokowania odbywały się w latach 1861. i 1862. — Wydział krajowy powziąwszy postanowienie wstrzymania się z wyrażonych powodów z odebraniem wzmiankowanych funduszków aż do najbliższego Sejmu, i otrzymania od tegoż wyraźnego polecenia, wyraził to postanowienie w odezwie z dnia 16. Września 1862. r. do l. 308 do c. k. Namiestnictwa, a na posiedzeniu sejmowem dnia 30. stycznia 1863., przedłożył zaszle okoliczności do wiadomości Wysokiego Sejmu, łącząc z tym przedstawieniem wnioski, aby Sejm prosił Najj. Pana, o uznanie jako stałej niezmiennej dotacyi funduszu indemnizacyjnego ze Skarbu państwa w kwocie 2,500.000 złr. m. k. w myśl Najwyższego postanowienia z dnia 13. Października 1857., i aby rozporządzić raczył, iżby c. k. Ministerstwo Stanu oddało Sejmowi a względnie Wydziałowi krajowemu zupełny zarząd tak Galicyjskich jako i Krakowskiego funduszu indemnizacyjnego.

Jak wiadomo wniosek ten przez ówczesny Sejm załatwiony nie został, a późniejsze pertraktacje w tej sprawie, jak Wydział krajowy w swoim teraźniejszym sprawozdaniu do Wysokiego Sejmu oświadcza, nie usuwając niepewności co do dotacyi funduszków indemnizacyjnych ze Skarbu państwa sprowadziło nowe trudności.

Te trudności pochodzą ztąd, iż Ministerjum Stanu reskryptem z dnia 18. Marca 1861. do l. 2135 zaawiadomiło Wydział, że Izba posłów rady państwa co do subwencji i zaliczek dla Galicyjskiego funduszu indemnizacyjnego tak w interesie państwa, jakoteż reszty królestw i krajów koronnych objawiła życzenia, aby już przy ułożeniu budżetu na rok 1861. na to uwaga zwróconą była, żeby zastrzeżona postanowieniem z dnia 13. Października 1857., spłata subwencji w kwocie 2,500.000 zlr. m. k. rocznie, i zostający dotąd w zawieszeniu zwrot i oprocentowanie zaliczek ile możności najrychlej nastąpiło.

Również i Izba panów przy rozprawach nad budżetem na rok 1862. objawiła życzenie, aby z uwzględnieniem Najwyższych patentów z dnia 17. Kwietnia 1848. i 15. Sierpnia 1849. ostatecznie ustanowić sposób, w jaki wydatki funduszu indemnizacyjnego nie podnosząc rubryki dochodowej z dodatków, do podatków, pokryte być mają.

Gdy powyższym reskryptem Ministerstwa Stanu Wydział krajowy zarazem zapytany został o zdanie, jakim sposobem spłata owej subwencji, tudzież zwrot i oprocentowanie zaliczek skutecznym być może, Wydział krajowy pismem z dnia 28. Kwietnia 1863. odpowiedział, że żadnych obowiązujących oświadczeń w przedmiotach indemnizacyjnych robić nie może, ponieważ przedmioty te odnoszą się do majątku krajowego, którym według §. 21. Statutu krajowego tylko Sejm zarządzać i szafować jest mocen.

Jakkolwiek przedmiot ten od owego czasu dalej nie postąpił, Wydział znajdował wszelako potrzebę z uwagi na podniesione pretensye Reprezentacyi Państwa do majątku krajowego ocenić w przedłożonym sprawozdaniu ze stanowiska prawomocnych ustaw zobowiązania, jakie co do opłaty wynagrodzenia za oswobodzenie gruntów od ciężących na nich powinności z jednej strony na Skarbie Państwa, z drugiej zaś strony na funduszu krajowym cięża.

Dokładny wywód tych zobowiązań, tudzież wzajemnych praw i pretensyj Skarbu Państwa i funduszu krajowego jest umieszczony w sprawozdaniu Wydziału krajowego, nie znajdujemy też potrzeby tutaj go znowu powtarzać; pozwalamy sobie tylko dotknąć głównych tam myśli, aby w niniejszem sprawozdaniu uzupełnić obraz całości.

Są następujące patenta i rozporządzenia, na których Wydział swój wywód opiera:

- 1) Patent z dnia 17. Kwietnia 1848., mocą którego zniesione zostały wszystkie na gruntach rustykalnych w Galicyi i Lodomerji ciężące powinności urbaryalne, z oznaczeniem sposobu wynagrodzenia ze Skarbu Państwa z wyjątkiem służebnictw, co do których postanowiono, aby uprawnieni sami wynagrodzenie uiszczali.
- 2) Patent z dnia 7. Września 1848. wyrażający zasadę, że wynagrodzenie za oswobodzenie gruntów od powinności na nich ciężących, winno być z funduszków krajowych wypłacone, i tym celem ma być utworzony fundusz ze środków kraju.
- 3) Patent z dnia 15. Sierpnia 1849. mocą którego za wynagrodzeniem, także zobowiązania tak zwanych dominikalistów, dzierżących grunta dominikalne zniesione zostały.
- 4) Rozporządzenie z roku 1853. które znosi zobowiązanie uprawnionych do służebnictw, aby sami wynagrodzenie za ich nżywanie uiszczali.

Z uwagi na powyższe patenta i rozporządzenia a mianowicie, gdy dopiero w patencie z dnia 7. Września 1848. jest wypowiedzianą zasada, że wynagrodzenie za zniesione powinności urbaryalne ma być wypłacone z funduszków krajowych, a tym czasem w Galicyi ciężące na gruntach rustykalnych powinności już uprzednim patentem z dnia 17. Kwietnia 1848. za wynagrodzeniem ze Skarbu Państwa zniesione zostały — i pomimo, że poszczególne ustępy tego patentu z dnia 17. Kwietnia 1848. zmienione były, postanowienia jego odnoszące się do sposobu i źródła wynagrodzenia żadnym późniejszym nie uległy zmianom, dzisiaj nie może powstawać żadna wątpliwość, że na skarbie Państwa ciąży prawomocne zobowiązanie do wynagrodzenia zniesionych patentem z dnia 17. Kwietnia 1848. powinności urbaryalnych.

Inaczej rzecz się ma co do zobowiązań dopiero po 7. Września 1848. zniesionych, a zatem co do powinności dominikalistów, t. j. tych, którzy grunta dominikalne dzierżyli, co do których ciężące na nich powinności, dopiero na mocy postanowień §. 6. Patentu z dnia 15. Sierpnia 1849. zniesione zostały, tudzież co do obowiązku uprawnionych do służebnictw, aby sami wynagrodzenie za wykonywanie takowych niszczały, któren to obowiązek na mocy reskryptu Najjaśniejszego Pana z dnia 13. Lutego 1858. ustał.

Gdy zniesienie tych ostatnich powinności i zobowiązań już po 7. Września 1848, a zatem wtedy nastąpiło, gdy zasada była prawomocną, że wynagrodzenie za oswobodzenie gruntów od powinności i obowiązków nań ciężących ma być uskutecznione ze środków krajowych, przeto wynagrodzenie za zniesienie poniżej wyrażonych powinności dominikalistów i zobowiązań uprawnionych do służebnictw dotyczy li funduszu krajowego.

Z tego przedstawienia wynika, iż część wynagrodzenia za zniesione powinności w Galicyi i Lodomeryi ciąży na Skarbie Państwa, a część na funduszu krajowym. Jaka zaś liczebna część indemnizacji na karb kraju, a jaka część na karb Skarbu Państwa przypada, może dopiero oblikwidacya obopólnych zobowiązań wykazać.

Ponieważ Najjaśniejszy Pan najwyższym postanowieniem z dnia 13. Października 1857 funduszowi indemnizacyjnemu corocznie kwotę 2,500,000 złr. m. k. ze Skarbu Państwa jako dotacyę przyzwolić raczył, wszelako z zastrzeżeniem pretensyi do żądania zwrotu, przeto same te słowa wskazują wyraźnie potrzebę takiej oblikwidacyi, ponieważ przyznają Skarbowi Państwa prawo do stawiania pretensyi do zwrotu tylko w tym razie, gdyby Skarb Państwa był w położeniu likwidowania jakowej na rzecz swoją nadwyżki.

Wnosi zatem Wydział krajowy z uwagi, iż ta mozolna likwidacya musiałaby przez długie lata trwać, że smutny Skarb Państwa słabą nadzieją podaje skłonienia go do ponoszenia większego aniżeli najwyższym reskrytem z dnia 13. Października 1857 nań nałożonego ciężaru, jeżeliby z oblikwidacyi, o której mowa, większe zobowiązanie dla niego wynikło, — aby pozostawić c. k. Rządowi inicjatywę do przedstawienia sposobu, w jakiby sprawa ta w najkrótszym czasie do pożądanego końca doprowadzoną być mogła, a zanim stała i niezwrótą dotacya funduszu indemnizacyjnego ze Skarbu Państwa zapewnioną będzie, nie mógł Wydział krajowy doradzać do odebrania funduszu indemnizacyjnego w zarząd reprezentacyi krajowej, i dla tego postanowił wniosek, aby Wysoki Sejm uchwalił:

- 1) iżby Wydział krajowy wstrzymał się z odebraniem zarządu funduszy indemnizacyjnych do chwili ostatecznego załatwienia sprawy o stałą i niezwrótą dotacyę galicyjskich funduszy indemnizacyjnych ze Skarbu Państwa;
- 2) objawił życzenie, aby c. k. Rząd przygotował do najbliższej sesyi sejmowej wniosek celem ostatecznego załatwienia tego przedmiotu.

Komisya zgadzając się w zasadzie z całą osnową wyводу wzajemnych praw i pretensyi Skarbu Państwa i funduszu krajowego w sprawie wynagrodzenia za zniesione powinności urbaryalne, który w sprawozdaniu Wydziału jest obszernie rozwinięty, jest tego przykonania, że i ubytek dla funduszu indemnizacyjnego pochodzący z uwolnienia od opłaty za wykonywanie służebnictw nie powinien być przeniesiony na fundusz krajowy, albowiem rozporządzenie Najjaśniejszego Pana z dnia 13. Lutego 1858. uwalniając ostatecznie i stanowczo uprawnionych do służebnictw od opłaty za ich wykonywania, nie było według obowiązujących przepisów obwieszczono i cechy ustawy ogólnej nie ma, przeto ubytek pochodzący z tąd dla funduszu indemnizacyjnego nie fundusz krajowy ale tylko Skarb Państwa dotyczyć może, który przyjął na siebie obowiązek wypłaty całego wynagrodzenia.

Z uwagi wszelako; iż co dopiero wzmiankowana różnica zapatrywania się komisyi ze zdaniem Wydziału co do tego punktu nie pociąga za sobą potrzeby poczynienia jakowej zmiany w konkluzyi czyli we wniosku Wydziału; przeto komisya czyniąc powyższe zastrzeżenie co do wyvodu przez Wydział w swoim sprawozdaniu umieszczonego, zgadza się z powyższym wnioskiem Wydziału, — a oprócz tego z uwagi, iż fundusz indemnizacyjny faktycznie odbiera znaczne zasiłki ze środków krajowych przez dodatki do podatków, które kraj rocznie w znacznej ilości składa, — gdy fundusz krajowy w komisjach indemnizacyjnych, gdzie rozstrzygają kwestye o zniesieniu powinności urbaryalnych i przyjęciu na fundusz indemnizacyjny wynagrodzenia za te powinności, — dotąd prawnego zastępcy nie ma, któryby w danym razie bronił tego funduszu przeciw nieogłędnemu przyjmowaniu wynagrodzenia na jego rachunek, lub przeciw zanadto rozciągniętemu tłumaczeniu ustaw, — wnosi komisya, aby tak we Lwowie jak w Krakowie dla obrony funduszu indemnizacyjnego zasiadał obrońca tegoż funduszu

przez Wydział krajowy mianowany w tym charakterze i z tym zakresem działania jaki dotąd przy tych komisjach przysłuży zastępcy Skarbu Państwa.

Wniosek.

Wysoki Sejm raczy uchwalić.

- 1) Wydział krajowy wstrzyma się z odebraniem zarządu funduszków indemnizacyjnych do chwili ostatecznego załatwienia sprawy o stałą i niezwrótną dotację galicyjskich funduszków indemnizacyjnych ze środków Skarbu Państwa;
- 2) Wysoki Sejm raczy objawić życzenie, aby c. k. Rząd przygotował do najbliższej sesji sejmowej odpowiedni wniosek celem ostatecznego załatwienia tego przedmiotu;
- 3) Wysoki Sejm raczy objawić życzenie, aby tak we Lwowie jak w Krakowie dla obrony funduszu indemnizacyjnego zasiadał zastępca tego funduszu przez Wydział krajowy mianowany w tym charakterze i z tym zakresem działania, jaki dotąd przy tych komisjach przysłuży zastępcy Skarbu Państwa.

H. Wodzicki r. w.
Przewodniczący.

Stanisław Starowiejski, r. w.
Sprawozdawca.

Wzrost i rozwój człowieka w tym okresie charakteryzują się wieloma zmianami, które są wynikiem procesów fizjologicznych i psychologicznych. W tym czasie następuje wzrost masy ciała i siły mięśniowej, co umożliwia wykonywanie coraz bardziej złożonych zadań. Jednocześnie dochodzi do zmiany w strukturze mózgu, co przyczynia się do rozwoju myślenia i emocji.

Wzrost

Wzrost jest procesem ciągłym, który trwa do końca życia. W tym okresie następuje przyspieszenie tempa wzrostu, co jest związane z dojrzewaniem układu hormonalnego.

- 1) Wzrost jest procesem, który trwa do końca życia. W tym okresie następuje przyspieszenie tempa wzrostu, co jest związane z dojrzewaniem układu hormonalnego.
- 2) Wzrost jest procesem, który trwa do końca życia. W tym okresie następuje przyspieszenie tempa wzrostu, co jest związane z dojrzewaniem układu hormonalnego.
- 3) Wzrost jest procesem, który trwa do końca życia. W tym okresie następuje przyspieszenie tempa wzrostu, co jest związane z dojrzewaniem układu hormonalnego.

H. Wzrost i rozwój

Stanisław Stawicki